

שרידים חרוכים בעלטה

פירסום ראשון: הג'פים של פלוגת הסיוור ליד שבירי מסוק היסעור. צילם אמנון להב

**ביום בו הסתיימה
מלחמת יום
הכיפורים קיבל
מפקד פלוגת הסיוור
לוי גבעון פקודה
קשה: חפש שרידי
מסוק 'יסעור' שיצא
לחלץ פצועים
והקשר איתו נותק.
אחרי 43 שנים,
נזכר לוי גבעון
באותו לילה נורא -
ואיך כעבור שנים
התחברו מעגלים.
פירסום ראשון**

■ חגי הוברמן

את התמונה הזו, מלפני 43 שנים, לא ישכח אל"מ (מיל') לוי גבעון עד יומו האחרון. מתוך האפלה הוא הבחין בניצנוצים של שריפה, מלווים בריח עז של בעירה. לא היה לו ספק שהם מצאו את מה שחיפשו. לא היה לו ספק שמשמעות הדבר היא אימות האסון ממנו חששו: המסוק הנעדר התגלה מרוסק. המצרים הצליחו, על סף הפסקת האש, להפיל מסוק יסעור של חיל-האוויר הישראלי, על שמונת אנשי צוותו.

זה היה ביומה האחרון של מלחמת יום הכיפורים. בעצם, אחרי שהמלחמה כבר הסתיימה. לוי גבעון, בן קיבוץ טירת-צבי, כיום מורה דרך ומדריך טיולים, היה סגן מפקד פלוגת הסיוור בחטיבת השיריון 'ראם'. הוא נולד בשבת ויחי שנת תש"ג, השבת בה קוראים על 'שמעון ולוי אחים', עם אחיו התאום שמעון, כמשאית בדרך לבית החולים עפולה. בצבא שירת כקצין שיריון בסדיר ובמילואים.

מפקד פלוגת הסיוור במלחמת יום הכיפורים היה חברו מהקיבוץ, חגי שפר, בתחילת המלחמה, השבוע לפני 43 שנים, לחמו בקרבות הבלימה ברמת הגולן. בערב חג סוכות, היו בין הפורצים לעומק סוריה, לשטח שקיבל בשעתו את השם 'המובלעת', אשר בחמש השנים האחרונות משמש זירת קרבות בין הצבא הסורי הנאמן לנשיא אסד והכוחות התומכים בו כמו חיזבאללה והצבא הרוסי, לכוחות המורדים, ובהם אנשי דאע"ש. הפלוגה של גבעון 'זכתה' להילחם באיזור זה גם בכוחות עיראקים וירדנים, שהגיעו במטרה לסייע לסורים - סיוע כושל למדי, בראיה כוללת של הלחימה.

מסוק יסעור מפנה פצועים במלחמת יום הכיפורים. צילום: בטאון חיל-האוויר

הפסקת האש באותו יום הופרה. המלחמה נמשכה עוד יומיים. פלוגת הסיור עם החטיבה נעה דרומה, עקפה את העיר סואץ ממערב, והדרימה לנמלים עתקה ועדבייה. הם טיהרו את הנמלים, והטביעו יחד עם כלי השיט המצריים גם את המשחתת המצרית אח"י פארוק. "זו היתה הנקמה שלנו על הטבעת המשחתת הישראלית אח"י אילת בדיוק 6 שנים לפני-כן", מספר לוי גבעון.

ביום רביעי, 24 באוקטובר, היום האחרון ללחימה, הם המשיכו להתקדם לכיוון העיר סואץ, משם המשיכו בתנועה מערבה לכיוון הק"מ ה-101. "ב-10 בלילה נכנסה הפסקת האש לתוקפה", נזכר לוי גבעון. הארמיה השלישית כותרת.

באותו יום, לא הרחק משם, נערך אחד הקרבות השניים ביותר במחלוקת באותה מלחמה - הקרב על העיר סואץ.

זהו גם אחד הקרבות הכושלים ביותר במלחמה. מעל ל-90 הרוגים, בהם כמה משורדי ומעוטרי גבעת התחמושת במלחמת ששת הימים, נפלו בניסיון לכבוש את העיר. המפקדים היו משוכנעים שלפניהם משימה קלה שבה יתמודדו מול שרידים מוכים של הארמיה השלישית, והופתעו למצוא כוח מצרי יעיל שנלחם קשות על העיר.

בצהרי אותו יום, בשעה 14:00 בצהריים, לאחר כניסת הפסקת האש השנייה לתוקפה, הוזנק משדה התעופה פאיד - שדה תעופה מצרי שנפל בידי צה"ל במלחמה - מסוק יסעור של חיל-האוויר הישראלי, שהופעל בטייסת דורסי הלילה, לפינוי פצועים מהעיר סואץ. במהלך המשימה נורתה על המסוק אש נ"מ. הצוות החל בשבירות התחמקות, אך לבסוף פגע בו פגז או טיל - עד היום לא ברור בדיוק - והוא התפוצץ והתרסק באחד הגאיות באיזור סואץ, בתפר בין כוחות צה"ל והכוחות המצריים. שמונה חיילים, ארבעה אנשי צוות וארבעה לוחמים נוספים, ניספו.

"ב-11 בלילה קרא לי מפקד החטיבה רן שריג", מספר לוי גבעון. "בפיו היתה בשורה קשה: 'מסוק ישראלי המריא מפאיד, טס דרומה לכיוון סואץ, והקשר אבד איתו. צריך לצאת לסריקות, לנסות ולמצוא אותו'. שאלתי את רן איפה אבד הקשר. הוא לקח מפה והצביע בכף ידו על איזור משוער - שטח ענק, שגבל בשטח שבשליטת מצרים.

"הגענו לאיזור המשוער קרוב לחצות, שלושה נגמ"שים וארבעה ג'יפים. עד 3 לפנות בוקר סרקנו וחילפנו, ולא מצאנו דבר. באיזור שרר חושך מוחלט. אנחנו מחפשים ומחפשים, ולא רואים כלום. בשלב מסוים עצרנו את כלי הרכב. העמדנו את הג'יפים והנגמ"שים במבנה מרובע, וניסינו להסתכל לארבע רוחות השמיים."

לוי גבעון, כלוחם ותיק, מספר מניסיונו שמלחמה רואים, מלחמה מרגישים, מלחמה שומעים - ומלחמה מריחים. "פתאום אנחנו מריחים ריח חזק של משהו שרוף", הוא נזכר. "המשכנו לסרוק את השטח במשקפות, כשבמרחק 300

פלוגת הסיור בבסיס טילים מצרי ממערב לתעלה. צילם אמנון להב

בשבת פרשת 'בראשית', השבת האחרונה של המלחמה, הועברה החטיבה מהזירה הסורית לזירה המצרית. זה היה אחרי שגלגל הלחימה התהפך: כוחות צה"ל נעו בעומק השטח המצרי, באיזור שקיבל את השם 'אפריקה', לעבר קהיר. שבוע לפני-כן, בחול המועד סוכות, צלחו כוחות צה"ל את תעלת סואץ מערבה, והיוזמה במלחמה עברה כולה לידי כוחותינו. 25 טנקים ושמונה ג'יפים מחטיבת 'ראם' ירדו דרומה, הטנקים על מובילים, הג'יפים על גלגלים, וחברו לאוגדה של אלוף קלמן מגן.

יומיים אחר-כך, ביום שבו הוכרזה הפסקת האש הראשונה, ביקש מפקד הפלוגה חגי שפר, אישור ממפקד החטיבה להשתחרר מתפקידו מסיבה אישית: הוא ביקש לצאת לחפש את עקבות אחיו, סגן שמעון שפרינגר, שנעדר מאז תחילת המלחמה בחזית התעלה. אז עוד לא ידעו ששמעון, מפקד מחלקת טנקים, בן כיתתו וחברו הטוב של שר החקלאות דהיום אורי אריאל, נפל כבר ביום הראשון של המלחמה, יום הכיפורים, באחד המוצבים. (המצרים החזירו את גופתו כעבור מספר שבועות). לוי קיבל את הפיקוד על הפלס"ר.

27/10/73

אלה אנחנו!

האלף זור, נאמנה המלחמה. אק

הבוקר - כנראה זה ינסה. שאלה זור

כנראה יאלץ עצמאית על מסקרים מילואי

קצת קצת כנראה - נעלה הפלחה

אנחנו אלה אנחנו. כנראה הפלחה

ימינו אכזבה אר (שקט) - א זור

האלף זור, נאמנה המלחמה. אק

קצת קצת כנראה - נעלה הפלחה

אנחנו אלה אנחנו. כנראה הפלחה

ימינו אכזבה אר (שקט) - א זור

האלף זור, נאמנה המלחמה. אק

מטרים מאיתנו, זיהינו נצנוצים של שריפה.

"מיהרנו למקום, וגילינו מסוק יסעור ישראלי בוער, שוכב על צידו. רתמנו אליו את הנגמ"שים, והפכנו אותו על גחונו. נכנסנו פנימה. הגופות היו חרוכות. הורדנו מהם את הדיסקיות, שהיו על גופם ובנעלייהם. בכיסנו היו גלויות דואר שקיבלנו כמה ימים לפני כן. כתבנו עליהם את השמות שקראנו מהדיסקיות. בלורד שהיה איתנו כתבנו את השמות גם על דלת המסוק, שלא נחרכה, וחזרנו לחטיבה."

האלוף יצא לחפש

הם הגיעו בחזרה לחטיבה עם הנץ החמה. כשלו סיפר לרן המח"ט שמצאו את המסוק, הורה לו המח"ט: "תחזרו מיד למקום". בקושי אישר המח"ט ללוי שהות של כמה דקות, שיספיק להתפלל שחרית. "חזרנו למקום עם אור ראשון, ואז ראינו את גודל הנזק וההרס נורא של המסוק הגדול."

עודם ממתנים, הבחינו לפתע במסוק קטן מסוג סייפן, כאילו מדלג על הגבעות. ממריא

”כשלו גבעון סיפר לרן המח"ט שמצאו את המסוק, הורה לו המח"ט: "תחזרו מיד למקום". בקושי אישר לו שהות של כמה דקות, שיספיק להתפלל שחרית

על הג'יפ - הג'י שפר המ"פ, לוי גבעון סגנו

המשפחה איילי: לעופר איילי היו קרובי משפחה בקיבוץ עין-הנצי"ב.

אמנון להב, מפקד מחלקה בפלוגת הסיור, חבר קיבוץ גלעד, שהיה בין המוזהים, זוכר כי הוא מצא את הדיסקית של עופר איילי בתוך האפר. עבורו ההיכרות היתה הרבה יותר אישית: אביו של עופר, מאיר, היה המורה של אמנון. לימים, סיפר לי השבוע אמנון, הבאתי בעצמי למאיר את הדיסקית של בנו.

ההרוג המפורסם ביותר בהתרסקות המסוק היה ד"ר אורי פרנד, שהיה ידוע בכינוי "הד"ר מגבעת התחמושת". 6 שנים לפני כן, במלחמת ששת הימים, הוא השתתף בקרבות המרים על גבעת התחמושת, כשהוא פועל להצלת חיי אדם באומץ-לב ובחירוף-נפש. הלוחמים שהיו איתו סיפרו שעבד עד אפיסת כוחות, בטיפול בפצועים הרבים תחת אש עזה. הם סיפרו שכאשר אזל הציוד הרפואי, קרע חולצות מעל הפצועים כדי לחובשם ורץ תחת מטר כדורים כדי לפנותם. ד"ר פרנד טיפל גם בחיילים ירדניים שנפצעו בלחימה, ומיד לאחר כיבוש הכותל, עוד

ונוחת, ממריא ונוחת. לוי הבעיר נר עשן בצבע אדום, ותוך שהוא מסמן את עצמו נע לעבר המסוק. הסייפן נחת, ומתוכו יצא מפקד האוגדה אלוף קלמן מגן. מגן היה בתחילת המלחמה סגנו של מפקד האוגדה אלברט מנדלר. כשמנדלר נהרג בקרבות הבלימה, מגן קיבל את הפיקוד במקומו. מספר שבועות אחרי המלחמה נפטר באופן פתאומי מהתקף לב, בקרון הפיקוד שלו בסיני.

"ניגשתי למגן, הצדעתי, ושאלתי אותו מה הם מחפשים", מספר לוי גבעון. "מגן השיב: אנחנו מחפשים מסוק ישראלי שנעדר. אמרתי לו: 'הנה המסוק. כבר אמש דיווחנו שמצאנו אותו'. קלמן מגן השיב: 'הדיווח לא הגיע. תישארו ליד המסוק. אני מזעיק את חיל האוויר והרבנות הצבאית'. נשארנו עד שאנשי חיל האוויר והרבנות הצבאית הגיעו למקום, ואז חזרנו לחטיבה."

השיר של שלמה ארצי

שתי הגופות הראשונות בהן נתקלו, היו של הטייסים, מירון גרנות ועופר איילי ז"ל. מירון גרנות, שכבר היה נשוי, היה חברו הטוב של הזמר

עזר איילי

אורי פרנץ

מירון גרנות

צבי שוויץ

רמי גורן

ראובן פלדמן

חזי אושינסקי

רק בהמשך, כך הוא סיפר לה, הציבו אותו להיות חובש מוטס. באותה פגישה הוא הציע לי להתחתן, ואמר שהוא החליט סופית שהוא לא חוזר לבולוניה. סיכמנו על חתונה. ביום ראשון בבוקר הוא חזר במוטס לרפידים, משם התארגן. מינה סיפרה שבאותו בוקר, שעות לפני מותו, הוא עוד הספיק לכתוב לה מכתב, המכתב האחרון בחייו: "שלום מינה! לה! הלילה עוד נשמעה המלחמה. אך הבוקר כנראה זה ייפסק. בגלל כמה פעולות ייאוש עצמאיות של מפקדים מסויימים בצבא המצרי בשדה - ניצלנו הצלחה וסגרנו אותם לגמרי. כנראה הבוקר - יסיימו להניח את נשקם (או... מי יודע). השעה 7:45 ומזה חצי שעה יש שקט. אצלי הכל בסדר ואני בטוח לגמרי (רמי הדגיש את המילים ואני בטוח - ח.ה.). אני מקווה להיות איתך מהר. ד"ש חם למשפחתך. רמי."

יצא ראובן לשדה התעופה ולאחר מאמצים שנמשכו שלוש יממות, הצליח למצוא מקום במוטס שיצא ארצה. יום לפני מותו עוד הספיק לבקר אצל אחיו, ששכב פצוע בבית-חולים שדה בסיני.

ונהרג גם החובש חזי אושינסקי, שבתחילת המלחמה שירת בבסיס עורפי ונאבק עם מפקדו עד שהצליח לשכנעו שישלח אותו לסיני. הוא נשלח לתחנת איסוף נפגעים ברפידים, ואחרי-כן לבית-החולים שדה בפאיד. אף-על-פי שלא היה חובש מוטס, התנדב לעלות למוטס כששמע שהוא טס לפנות את הנפגעים מהעיר סואץ.

מפגש מאוחר עם הארוסה

עם סיפורו של חובש נוסף שנהרג במוטס, רמי גורן, נתקל לוי גבעון מספר שנים אחרי המלחמה. גורן למד רפואה בבולוניה שבאיטליה. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים, עשה את כל המאמצים כדי להגיע בהקדם ארצה, ולהשתתף בקרבות. ביום השלישי למלחמה הגיע והצטרף לכוחות שלחמו בסיני. גם הוא התנדב להצטרף לצוות רפואי שיצא במוטס. "לפני 20 שנה, הייתי בהשתלמות של מורי דרך", מספר לוי גבעון, "ובמהלך סיור בגולן סיפרתי על הקרבות של הפלוגה שלי בגולן, והוספתי שאחרי שנלחמתי במובלעת, עוד ירדנו לאפריקה. באוטובוס ניגשת אלי מורת דרך בשם מינה גלצר, ושואלת: 'אתה לוי? היית בסיני? היה לי ארוס בשם רמי גורן, שלמד 4 שנים רפואה בבולוניה. ב'שבת בראשית' נפגשנו בחולון, והוא סיפר לי, שביקש להיות חובש. אבל אמרו לו: 'אתה מ'פ' טנקים, תצטרף לשריון'.

הכדורים שורקים, אף ליילד אישה ירדנית שהתקשתה ללדת. כעבור זמן הסתבר שהיא יהודיה, שנחטפה לפני שנת 1948. על חלקו בקרב זה הוענקו לו ציון לשבח ו'עיטור המופת'. במלחמת יום-הכיפורים הקים פרנץ את בית-החולים בפאיד, ושוב לחם להצלת חייהם של פצועים, בתנאים קשים ביותר. כשהוזעק המסוק לטפל בפצועים מהקרב הקשה בסואץ, לא נמצא במקום רופא-מלווה. ד"ר פרנץ טיפס למוטס מיוזמתו, בלא לומר דבר.

אחד המכונאים המוטסים במוטס היה סמ"ר צבי שוויץ, בן יחיד להוריו, שנולד בבני-ברק בשנת תשי"ב, השנה בה הוריו עלו ארצה מרומניה. הוא גדל והתחנך בסביבה דתית והיה חבר תנועת 'עזרא'. מנעוריו היה חובב צילום וחובב טבע, אהב את הארץ כפטריוט נלהב, הירבה לטייל במרחביה והכיר אתרים רבים באזורי הארץ השונים.

צבי למד בתלמוד תורה בבני-ברק, ואחרי-כן המשיך את לימודיו בישיבה התיכונית 'עין גנים' בפתח-תקווה ובבית-הספר הטכני של חיל-האוויר בחיפה. לאחר שגוייס לצה"ל סיים קורס מכונאי מסוקים, והוצב בחיל האוויר. אחרי שסיים את שירותו הסדיר, המשיך לשרת בצבא הקבע. הוא השתלם בקורס מכונאים מוטסים ומפקדיו ראו בו חייל טוב מאוד וממושמע, ובעל מקצוע טוב, הממלא תפקידו כראוי. הוא אף צויין כחייל מצטיין בטיסת שלו. חודש לפני המלחמה נשא צבי לאישה את חברתו יפה.

המכונאי המוטס השני היה סמ"ר ראובן פלדמן מרמת אביב. על פרוץ המלחמה שמע בטיול עם אשתו בפריז. ללא היסוס

מוסיף לוי: "מינה סיפרה שאת המזכרת היחידה ממנו הם קיבלו רק אחרי חודשיים: שעון היד שלו. סיפרתי לה שאני הייתי זה שמצא את גופתו במוטס."

ולוי גבעון מסיים את סיפורו: "לפני 4 שנים, באמצע סיור בפולין, טלפון. מתקשר בחור בשם אבי בר-אור, ושואל: 'אתה לוי? שמעתי את סיפור המסוק ביום הזיכרון בגלי צה"ל, ואני רוצה לספר לך את הסיפור שלי: ברפידים עליתי על המסוק הזה. נחתנו בפאיד, הלכתי לחדר החלפתי בגדים, התארגנתי, הגעתי למשל"ט, ואני רואה את הסמכ"ציות (סמלות מבצעים) בוכות. שאלתי אותן למה הן בוכות, והן עונות לי: התקבלה הודעה שהמסוק שהיית עליו טס לכיוון סואץ, והתרסק'. ואז הוא הוסיף: 'אני האדם האחרון שראה אותם בחיים. אתה היית הראשון שראה אותם מתים'."

החלל השמיני מהמסוק

קראתי והתרגשתי מאוד, מהכתבה 'שרידים חרוכים בעלטה'. לצערי, נשמטו מהכתבה כל איזכור, או תמונה, של החלל יעקב ג'קי אנג'לו הי"ד.

ג'קי היה חובש קרבי ושירת במלחמה בבית חולים שדה, שבפיקודו של ד"ר אורי פרנד הי"ד היה לי הכבוד להיות מפקדו של ג'קי במשך כארבעה חודשים, במהלך שירותו הסדיר.

ג'קי היה חייל למופת, בעל אישיות נעימה מאוד, חבר טוב, ומקובל מאוד על כל הפלוגה. באותו יום מר ונמזהר, 24.10.73, הייתי יחד עם ד"ר פרנד ועם ג'קי, כאשר המסוק נחת לידינו בפאיד, ונדרשו רופא וחובש שיצטרפו לצוות המשימה במסוק. ד"ר פרנד התנדב למשימה וביקש מג'קי לקחת תרמיל חובש ולהצטרף אליו. ג'קי עשה כן ללא היסוס. שניהם עלו למסוק, ולמרבית הצער לא חזרו. יהי זכרם ברוך.

יעקב ג'קי אנג'לו הי"ד

אלי קופל, פ"ת

דברים על דיוקם

בכתבה 'שרידים חרוכים בעלטה' סיפרתם על אחי הטייס עופר איילי הי"ד. כל איזכור של אחי מרגש אותי מאוד, ושומר ומפיץ את זכרו. רק הערה אחת: אחי עופר היה קברניט המסוק, על אף שהיה צעיר ממירון גרנות.

אפרת איילי-סלע